

# Arkeologisk schaktningsövervakning på Timmermansgatan

L2015:7789  
Södermalm 4:1  
Stockholms socken  
Stockholms kommun  
Stockholms län  
Södermanland  
Rasmus Ohlsson



ARKEOLOGGRUPPEN I ÖREBRO AB  
Radiatorvägen 11, 702 27 Örebro  
Telefon 019-609 04 10  
www.arkeologgruppen.se  
arkeologgruppen@arkeologgruppen.se

---

Översiktskarta över Sverige med  
Stockholms län markerat i rött.



© 2024 Arkeologgruppen AB  
Arkeologgruppen rapport 2024:55  
Lst dnr 431-18778-2024

Författare	Rasmus Ohlsson
Kvalitetsgranskning	Nina Balknäs
Grafisk form	Nina Balknäs
Omslagsfoto	Buss 55 vid sin dåvarande ändhållplats på Timmermansgatan år 1936. Foto: Goliath 1936, CC BY-NC.
Foto	Arkeologgruppen AB om inte annat anges i figurtexten.

Upphovsrätt, om inget annat anges, enligt Creative Commons licens CC BY.  
Villkor finns tillgängliga på <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed sv>

Fastighetskartan: © Lantmäteriet Dnr: R50223371\_200001

Terrängkartan, samt GSD-Översiktskartan: Lantmäteriet (CC0)



ARKEOLOGGRUPPEN AB RAPPORT 2024:55

ARKEOLOGISK UNDERSÖKNING  
I FORM AV SCHAKTNINGSÖVERVAKNING

# Arkeologisk schaktningsövervakning på Timmermansgatan

L2015:7789

Södermalm 4:1

Stockholms socken

Stockholms kommun

Stockholms län

Södermanland

Rasmus Ohlsson

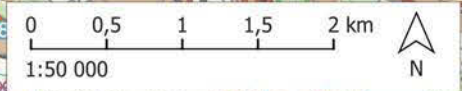
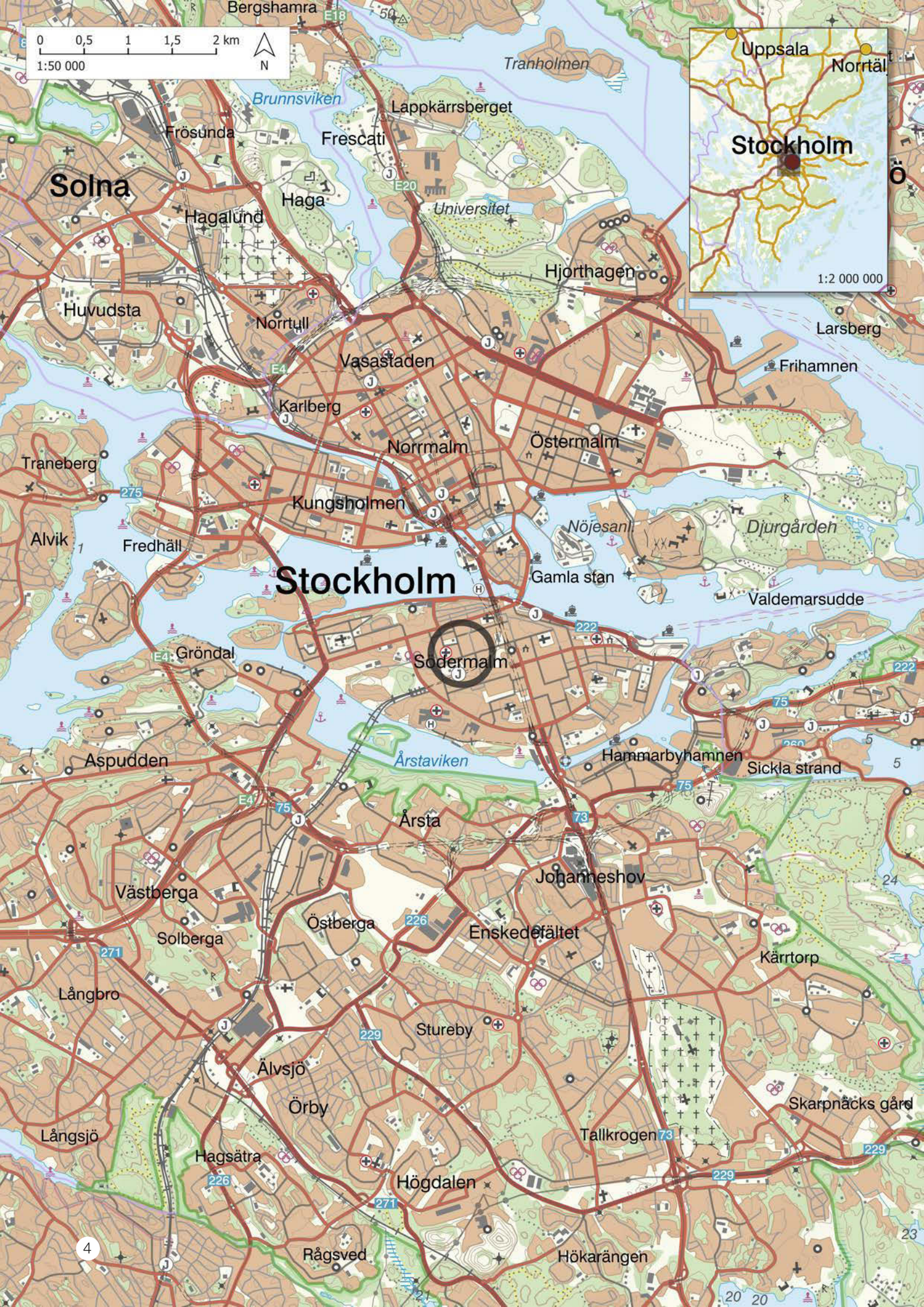
Lst dnr 431-18778-2024



# INNEHÅLLSFÖRTECKNING

---

Sammanfattning .....	5
Inledning och bakgrund .....	5
Syfte och målgrupper .....	7
Metod och genomförande .....	7
Resultat .....	9
Utvärdering av resultaten i förhållande till undersökningsplanen .....	10
Tekniska och administrativa uppgifter .....	11
Referenser .....	12
Förteckning över figurer .....	13
Förteckning över bilagor .....	13
Bilagor .....	14
<i>Bilaga 1. Schakttabell .....</i>	<i>14</i>



**Stockholm**

**Solna**

Huvudsta

Frösunda

Hagalund

Haga

Frescati

Lappkärrsberget

Universitet

Hjorthagen

Vasastaden

Karlberg

Norrmalm

Östermalm

Traneberg

Alvik

Fredhäll

Kungsholmen

Nöjesanli

Djurgården

Valdemarsudde

Gröndal

Södermalm

Hammarbyhamnen

Sickla strand

Aspudden

Årsta

Johanneshov

Västberga

Östberga

Enskedefältet

Kärrtorp

Långbro

Solberga

Stureby

Älvsjö

Örby

Talkrogen

Skarpnäcks gård

Långsjö

Hagsätra

Högdalen

Hökarängen

Rågsved

4

23

20 20

## SAMMANFATTNING

---

Under hösten 2024 utförde Arkeologgruppen en arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning i samband med schaktning i Timmermansgatan inom Stockholms stadslager L2015:7789. Uppdraget rörde två mindre delytor i ett schakt. I schaktet framkom moderna fyllnadsmassor från tidigare kabel- och ledningsschakt samt berg. Inga arkeologiska fynd eller lämningar påträffades vid schaktningsövervakningen.

## INLEDNING OCH BAKGRUND

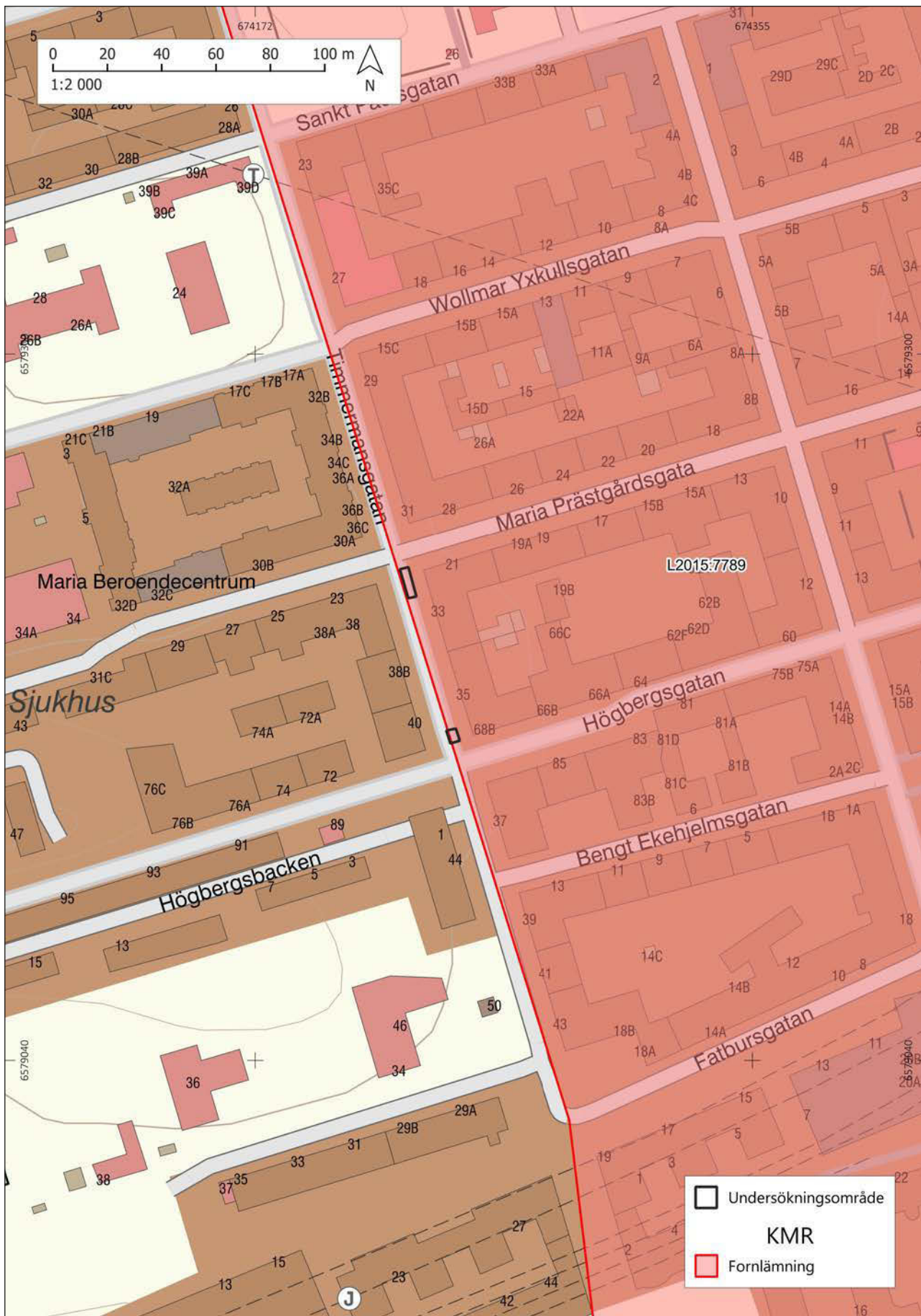
---

Under september 2024 utförde Arkeologgruppen en arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning i samband med markingrepp på Timmermansgatan i utkanten av Stockholms stadslager L2015:7789. Schaktet grävdes delvis i områden som tidigare har schaktats men också i områden där ingen dokumentation om tidigare schaktning fanns. Enligt Länsstyrelsens förfrågningsunderlag har det vid tidigare grävningar i denna del av stadslagret framkommit äldre gatubeläggning vid cirka 0,8 meters djup. Arbetet som övervakades inom ramen för föreliggande schaktningsövervakning grävdes betydligt djupare än så. Beslutande i ärendet var Länsstyrelsen i Stockholm. Stockholm Exergi AB bar kostnadsansvaret.

En överblick av tidigare Länsstyrelseuppdrag i Kulturmiljöregistret (KMR) genom söktjänsten Fornsök visar att endast ett fåtal arkeologiska undersökningar har gjorts i denna del av Stockholms stadslager. År 2020 utförde Arkeologgruppen en arkeologisk schaktningsövervakning på Maria Prästgårdsgata (Larsson 2020), runt hörnet från var föreliggande schaktningsövervakning har utförts. Schaktet grävdes då genom modernt fyllnadsmaterial och inga arkeologiska lämningar påträffades. Samma år utfördes en arkeologisk undersökning på Södermalmsskolans skolgård i kvarteret Rosendal Mindre av Arkeologerna, Statens historiska museer. Skolan ligger ungefär 200 meter norrut längs Timmermansgatan från föreliggande utredningsområde. Vid undersökningen påträffades välbevarade trädgårdsodlingar från 1600-talet och framåt, bebyggelse från 1700- och 1800-talen samt lämningar från skinngarverier från 1800-talets första hälft (Hållans Stenholm & Lindeblad 2023).

I Stadsarkeologiskt register finns dokumentation om ytterligare några arkeologiska ingrepp. År 1935 påträffades en brunn på gården till Timmermansgatan 38, ungefär en meter under gårdsnivån. Den utgjorde en knuttimrad konstruktion med innermåtten 1x1 meter och var bevarad till nio skifts höjd. Det ska även ha framkommit fynd av en kniv och läderbitar (SR 584). Vid utbyte av ledningar i Timmermansgatan år 1979 utfördes en arkeologisk besiktning. Schaktet var cirka 2,5 meter brett och grävdes i Timmer-

*Figur 1 (föregående sida). Översiktskarta med undersökningsområdet markerat med svart cirkel. Skala 1:50 000. Infällning med skala 1:2 000 000.*



Figur 2. Undersökningsområdena, markerade med svart, ligger i utkanten av Stockholms stadslager L2015:7789. Skala 1:2 000.



mansgatans östra sida, från Hornsgatan och söderut till söder om korsningen St. Paulsgatan. I schaktet framkom byggnadslämningar som tolkades vara från byggnaderna som stod på platsen innan gaturegleringen i slutet av 1800-talet (SR 1003). En äldre stenlagd gatunivå av kullerstenar påträffades år 2001 på Timmermansgatan, söder om föreliggande undersökningsområde vid korsningen Bengt Ekenhjelmsgatan. Enstaka fynd av keramik, glas, ben och spik framkom (Fennö 2006).

## **SYFTE OCH MÅLGRUPPER**

---

Syftet med den arkeologiska övervakningen i form av schaktningsövervakning var att på ett vetenskapligt sätt dokumentera eventuella lämningar framkomna vid schaktningen. Målgrupper för den arkeologiska undersökningen i form av schaktningsövervakning var främst Länsstyrelsen och Stockholm Exergi AB.

## **METOD OCH GENOMFÖRANDE**

---

Schaktet som grävdes skulle endast övervakas i de sydligaste och nordligaste delarna, men grävdes som en helhet. Schaktningen skedde genom grävning med maskin följt av dokumentation och fotografering. Ingenting som behövde mätas in med GPS påträffades vid schaktningsövervakningen. Schaktets och undersökningsområdets geografiska position har i rapporten baserats på materialet som lämnats till Länsstyrelsen i samband med ansökan om ingrepp i fornlämning. Schaktet var ungefär 2,5 meter brett och grävdes till ett djup på cirka 2,5 meter. Då majoriteten av schaktningen förväntades ske i modernt fyllnadsmaterial inleddes schaktningen utan arkeologisk övervakning. Slutskedet av schaktningen, som även det gjordes i moderna fyllnadsmassor, övervakades av arkeolog som då också dokumenterade schaktet.



Figur 3. Schaktplan över undersökningsområdet på Timmermansgatan. Skala 1:500.

## RESULTAT

---

Den norra delen av schaktet låg vid korsningen Maria Prästgårdsgata–Timmermansgatan. Den övervakade ytan var ungefär 10 meter lång, 2,5 meter bred och grävdes till ett djup på ungefär 2,5 meter under dagens gatunivå. Under asfalt och underliggande makadam låg ett 0,3–0,6 meter tjockt lager av grusigt fyllmaterial. Under gruset framkom äldre ledningar och sand som använts som fyll i det äldre schaktet. Fyllnadssanden till det äldre ledningsschaktet fortsatte ned till schaktbotten.

Den södra delen av schaktet som övervakades var ungefär 5 meter långt och hade en liknande lagerföljd som den norra delen. Det var ingen skillnad i lager eller mängd nedgrävda kablar mellan ytorna som skulle övervakas och mitten av schaktet som inte var del av den arkeologiska övervakningen. Centralt i schaktet, i den östra schaktkanten ungefär under dagens trottoar, framkom berg som hade sprängts bort under dagens bilväg. Över berget låg endast lager av modernt fyll i form av sand och sten under asfalten. Berget låg på ett djup av cirka 0,6–0,7 meter under dagens gatunivå.

Vid schaktningsövervakningen framkom endast material från 1900-talet i form av fyllnadsmaterial av äldre ledningsschakt. Inga arkeologiska lämningar påträffades.



Figur 4. Schaktets västra vägg med de olika lagren av fyllnadsmaterial. Foto från öster.



Figur 5. Den östra schaktväggen med berg synligt under fyllnadsmaterial av sand och sten. Foto från sydväst.

## **UTVÄRDERING AV RESULTATEN i förhållande till undersökningsplanen**

---

Den arkeologiska undersökningen i form av schaktningsövervakning utfördes i enlighet med undersökningsplanen och kostnadsberäkningen utan avvikelser.

# TEKNISKA OCH ADMINISTRATIVA UPPGIFTER

---

Län	Stockholm
Kommun	Stockholm
Landskap	Södermanland
Socken	Stockholm
Fastighet	Södermalm 4:1
Lämningsnummer	L2015:7789
Lämningsstyp	Stadslager
Datering	–
Typ av undersökning	Arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning
Länsstyrelsens beslutsdatum	2024-07-05
Länsstyrelsens diarienummer	431-18778-2024
Ärendenummer i Fornreg	202400910
Arkeologgruppens projektnummer	P24050
Projektledning	Rasmus Ohlsson
Personal	Rasmus Ohlsson
Undersökningstid	Sep 2024
Undersökt yta	38 m <sup>2</sup>
Inmätningsteknik	Importerad från KMR
Koordinatsystem	SWEREF 99TM
Höjdsystem	RH 2000
Arkiv	Arkivmaterial förvaras tillsvidare hos Arkeologgruppen.
Digitalt arkiv	Digitala data förvaras tillsvidare hos Arkeologgruppen.
Fynd	Inga fynd gjordes.

## REFERENSER

---

- Fennö, H. 2006. *Tjärhovsgatan, Åsögatan, Bengt Ekenhjelmsgatan, Stockholms stad, Södermalm, RAÄ 103*. Arkeologisk undersökning 2001. SR 282. Stockholms stadsmuseum, Kulturmiljöavdelningen. Arkeologisk rapport 2006:5.
- Hållans Stenholm, A.-M. & Lindeblad, K. 2023. *Trädgårdar, bryggeri och garveri – i kvarteret Rosendal Mindre på Södermalm*. Rapport 2023:110. Arkeologisk undersökning. Stockholms län, Uppland, Stockholms stad, kvarteret Rosendal Mindre, fastighet Södermalm 4:1, fornlämning L2015:7789. Dnr 513-00295-2020. Med bidrag av Robert Bergman Carter, Mathias Bäck, Georg Haggrén, Jens Heimdahl och Tomas Westberg. Arkeologerna Statens historiska museer.
- Larsson, S. 2020. *Nytt markskåp på Maria Prästgårdsgata, L2015:7789*. Inom fastigheten Södermalm 4:1, Stockholm stad, Södermanland. Lst dnr 431-51180-2019. Arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning. Arkeologgruppen AB, rapport 2020:18.

### Arkivmaterial

#### STADS- OCH BYGGNADSARKEOLOGISKT REGISTER

- SR 584. Ritning, Fastigheten Bergsgruvan Större 5, Södermalm, arkeologiska ritningar. Schaktning. 1935. Söderberg, J. Stadsmuseet i Stockholm.
- SR 1003. Ritning. Timmermansgatan, Södermalm, arkeologiska ritningar, RAÄ Stockholm 103. 1979. Stadsmuseet i Stockholm.

### Fotografi

#### SPÅRVÄGSMUSEET

- 2219-E48 Goliath, S. 1936. Från busslivet på linje 55. 55:ans ändhållplats vid Timmermansgatan. Erkännande-IckeKomersiell (CC BY-NC)  
<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/deed.sv>

## FÖRTECKNING ÖVER FIGURER

---

- Figur 1. Översiktskarta med undersökningsområdet markerat med svart cirkel.  
Skala 1:50 000. Infällning med skala 1:2 000 000.*
- Figur 2. Undersökningsområdet, markerat med svart, ligger i utkanten  
av stadslagret L2015:7789. Skala 1:2000.*
- Figur 3. Schaktplan över undersökningsområdet på Timmermansgatan.  
Skala 1:500.*
- Figur 4. Schaktets västra vägg med de olika lagren av fyllnadsmaterial.  
Foto från öster.*
- Figur 5. Den östra schaktväggen med berg synligt under  
fyllnadsmaterial av sand och sten. Foto från sydväst.*

## FÖRTECKNING ÖVER BILAGOR

---

- Bilaga 1. Schakttabell*

# BILAGOR

---

## Bilaga 1. Schakttabell

Snr	Storlek/m	Djup/m	Beskrivning	Anläggning
S1	10x2,5	2,5	Under asfalten följde ett antal olika lager av modernt fyllnadsmaterial som låg över kablar. I botten låg ett lager av sand som täckte ledningar som var delvis synliga.	–
S2	5x2,5	2,5	Under asfalten följde ett antal olika lager av modernt fyllnadsmaterial som låg över kablar. I botten låg ett lager av sand som täckte ledningar som var delvis synliga.	–





Arkeologgruppen AB

RAPPORT 2024:55

